

WAT IS EIGEN AAN DE WOONWAGENCULTUUR?

Iedereen heeft een andere voorgeschiedenis en achtergrond. Je verleden, wat je allemaal hebt meegemaakt, de gewoontes die je (onbewust) overnam, je opleiding, je cultuur,... alles draagt bij tot je referentiekader. Het bepaalt hoe je naar de wereld en naar andere mensen kijkt, hoe je handelt en wat je verwacht van anderen. Als hulpverlener ben je waarschijnlijk opgegroeid met een ander referentiekader dan de meeste woonwagenbewoners. Onbewust heb je ook een bepaald beeld van woonwagenbewoners in je hoofd, mogelijks gevormd door (negatieve) stereotypen en vooroordelen die in de media gereproduceerd worden. Bewust omgaan met je eigen kijk en de kijk van je cliënt, geeft jou als hulpverlener handvaten om vertrouwen te scheppen, misverstanden sneller te ontdekken en uit de weg te gaan en helpt je om samen de juiste stappen te zetten.

Wat extra inzicht in de woonwagencultuur kan je alvast helpen om je cliënten beter te begrijpen.

De diversiteit binnen de woonwagenbewoners is groot. Ondanks de grote verscheidenheid tussen de verschillende groepen en tussen families onderling, hebben woonwagenbewoners ook een aantal gemeenschappelijke kenmerken. De meeste woonwagenbewoners verkiezen nog steeds om in een **woonwagen of caravan** te wonen. Ook voor wie in een huis woont, blijft de woonwagen het symbool van hun culturele identiteit. De woonwagen staat voor **vrijheid en flexibiliteit**, een **bruisend gemeenschappelijk leven**, het **belang van familie** (dichtbij te hebben) en te **zorgen voor elkaar**. Woonwagenbewoners zijn erg solidair en kunnen op elkaar terugvallen als het moeilijk gaat. De flexibiliteit en creativiteit die de woonwagenbewoners tijdens het rondreizen nodig hadden om een inkomen te verwerven, komt nu nog steeds terug in hun keuze voor **zelfstandige arbeid** boven werken in loondienst onder een baas. Onder alle omstandigheden je plan trekken, is een leuze die er bij woonwagenbewoners van kindsbeen af ingelepeld wordt. Veel woonwagenbewoners hebben een uitgesproken 'pluk de dag' mentaliteit. Ze leven in het hier en nu. Ze plannen weinig vooruit.

In de opvoeding zijn vrijheid en onderhandeling basiselementen. Woonwagenbewoners die in familieverband wonen, dragen zorg voor alle kinderen. Baby's en peuters worden amper opgevangen in een dagopvang of crèche. Ze blijven tot de verplichte schoolleeftijd thuis bij de moeders. Daar worden ze door iedereen gekoesterd en opgevoed.

Maar ook de eeuwenlange vervolging van woonwagenbewoners maakt deel uit van hun referentiekader, en uit zich vandaag nog in een **overlevingscultuur** en **wantrouwen naar de maatschappij** en hulpverlening. Woonwagenbewoners leefden tijdens hun reizen stevast in een overlevingsmodus, omdat ze van de ene op de andere dag konden worden verplicht om met hun hele hebben en houden naar een ander dorp of een andere stad te verhuizen. De grote armoede, het steeds verjaagd worden door politie en gemeente, de moeilijke aansluiting bij het onderwijs en het diepe wantrouwen hebben geleid tot **maatschappelijke uitsluiting**. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden woonwagenbewoners en Roma het slachtoffer van de uitroeiingspolitiek van de nazi's. Ook na de Tweede Wereldoorlog ging het controleren van de woonwagenbewoners door. In België werd een speciale 'zigeunerkaart' ingevoerd, afgeleverd door de vreemdelingenpolitie. Het doel was om de verblijfplaatsen van de rondtrekkenden te registreren. Pas in 1975 werd de kaart afschaft. In 1990 kregen alle woonwagenbewoners, voornamelijk Manoesjen en Roms, eindelijk een volwaardige Belgische identiteitskaart. De effecten van de afwijzingen en uitsluiting uit het verleden zijn vandaag nog steeds voelbaar. Er heerst een 'wij-zij-denken'. Het wantrouwen tegenover alles wat uit een

andere maatschappij komt, is onverminderd groot. Woonwagbewoners staan daardoor weigerachtig tegenover inmenging van buitenaf. Met als gevolg dat ze zich isoleren in hun groep en dat ze zich meer terugplooiën op de eigen familie.

Bepaalde families leven ook vandaag nog in overlevingsmodus. Ze hebben geen vaste verblijfplaats en trekken constant rond. Dit leidt tot een sterk **hier-en-nu-denken**. Mensen die in extreme onzekerheid leven, hebben immers weinig mentale ruimte om plannen te maken en vooruit te kijken. Ze focussen sterk op vandaag.